

LBRIS

We know

books

Natalia Lazar

DESPRE UN SAT ȘI O LUME
Graiul și folclorul din Țara Oașului

Redactor: Mirela Ivan Nobel

Tehnoredactare: Adriana Andreiaș

Coperta: Dan Iulian Mărgărit

Fotografii copertă: Ioan Teglaș

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LAZAR, NATALIA

Despre un sat și o lume : graiul și folclorul din Țara Oașului

/ Natalia Lazar. - Târgoviște : Cetatea de scaun, 2021

Conține bibliografie

ISBN 978-606-537-548-2

94

398

Toate drepturile de reproducere, integral sau parțial, prin orice mijloace, inclusiv stocarea neautorizată în sisteme de căutare sunt rezervate. Reproducerea se poate face doar cu acordul scris al editurii, cu excepția unor scurte pasaje care pot constitui obiectul recenziilor și prezentărilor.

ISBN 978-606537-548-2

Copyright Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2021

email: editura@cetateadescaun.ro, www.cetateadescaun.ro

<https://www.facebook.com/EdituraCetateadeScaun>

<https://www.instagram.com/edituracetateadescaun/>

Cuprins

Cuprins	5
În loc de introducere	9
Capitolul I. Aspecte istorico-sociale și geografice ale Țării Oașului	12
1. Aspecte istorico-sociale ale Țării Oașului	12
1.1 Unități administrativ-teritoriale în Țara Oașului	16
1.2 Considerații asupra populației din Țara Oașului	20
2. Țara Oașului – aspecte geografico-economice	22
Capitolul II. Istoricul cercetărilor în Țara Oașului.....	30
1. Institutul <i>Arhiva de Folclor a Academiei Române</i> de la Cluj și cercetările întreprinse în Țara Oașului.....	32
2. Gheorghe Focșa și cercetările întreprinse în Țara Oașului.....	36
3. Ioniță G. Andron și etnografia Țării Oașului.....	39
4. Din etnomuzicologia Țării Oașului	40
Capitolul III. Coordonate teoretice.....	44
1. Cultura – accepțiuni generale	44
2. Cultura populară spirituală și materială. Cultura populară românească	48
3. Faptul folcloric literar și categoriile lui	56
3.1. Categoriile folclorice rituale.....	57
3.2 Categoriile de tranziție - proverbe și ghicitori.....	61
3.3 Categoriile ale epicului: proza populară și epica versificată ..	62
3.4 Lirismul folcloric. Categoriile ale liricului.....	69
4. Comunicarea în mediile tradiționale – structură social-culturală	72
5. Obiceiurile și funcțiile lor în mediile tradiționale.....	79
Ilustrații.....	83

Capitolul IV. Repere identitare ale Țării Oașului.....98

1. Casa oșenească – fenomen economico-social98
2. Portul tradițional – marcă identitară 105
3. Modalități de salvagardare a patrimoniului cultural imaterial al Țării Oașului..... 114
4. Meșteșuguri, activități meșteșugărești și de artizanat..... 122
- 4.1 Viața meșteșugărească din Transilvania. Bresle meșteșugărești..... 122
- 4.2 Viața meșteșugărească în Satu Mare. Considerații generale 124
- 4.3 Activități meșteșugărești și de artizanat în Țara Oașului.. 126

Capitolul V. Graiul din Țara Oașului.....132

1. Fonetica 132
- 1.1 Vocale.....133
- 1.2 Diftongi.....136
- 1.3 Consoane 138
- 1.4 Accidente generale: 143
2. Morfologia 144
- 2.1 Substantivul 144
- 2.2 Articolul..... 146
- 2.3 Adjectivul 146
- 2.4 Pronumele..... 147
- 2.5 Numeralul 149
- 2.6 Verbul..... 149
- 2.7 Alte părți de vorbire neflexibile..... 153
3. Lexicul..... 153
- 3.1 Formarea cuvintelor..... 153
- 3.2 Lexicul..... 155

Capitolul VI. Dimensiuni ale folclorului și culturii populare în Țara Oașului.....160

1. Poezia ceremonialurilor de trecere din Țara Oașului	160
1.1 Ceremonialul de la naștere - poezie rituală de integrare...	161
1.2 Ceremonialul nupțial – poezie rituală de unificare.....	171
1.3 Ceremonialul de înmormântare – poezie rituală de reintegrare.....	180
2. Obiceiurile de peste an – acte de comunicare.....	190
2.1 Obiceiurile de primăvară și vară în Țara Oașului.....	190
2.2 Sărbătorile de toamnă și iarnă în Țara Oașului.....	202
Corpus de texte folclorice.....	209
I. Țâpurituri. Orații de nuntă.....	209
II. Cântece de leagăn	219
III. Descânțece.....	220
IV. Bocete.....	226
V. Colinde.....	235
Anexe	243
Bibliografie.....	253

Capitolul I. Aspecte istorico-sociale și geografice ale Țării Oașului

1. Aspecte istorico-sociale ale Țării Oașului¹

„Țara Ardealului nu este numai o țară însăși, ci Ardealul se cheamă mijlocul țării [...]. Iară pe la marginile ei sunt alte țări, care toate de [d]însa se țin și supt ascultarea ei sunt: întâiu cumu-i Maramurășul [...] și Țara Bârsei, Țara Hațegului, Țara Oașului...” (Simion Dascălul, 1359)

Țările se înscriu, alături de voievodate, între primele formațiuni social-politice românești, de-a lungul istoriei, acest termen cunoscând diferite sensuri și utilizări. Astfel, conform documentelor de limbă latină ale cancelariilor regilor maghiari din Evul Mediu, *terra* însemna teritoriul politic aflat în stăpânirea unui senior feudal sau a unei cetăți, în timp ce istoricul Nicolae Iorga considera că țările sunt „micile României locale ale pământului românesc, iar pe baza lor, după ce mai târziu, au început a se contopi laolaltă, s-au născut principatele românești însele”. Chiar dacă, din primele secole ale mileniului al II-lea, organizațiile statale de tip *terra* au fost transformate în regiuni, individualitatea lor se păstrează până în zilele noastre, căci în mentalul colectiv există asemenea grupări teritoriale, care nu corespund neaparat vreunei împărțiri administrativ-teritoriale, dar sunt cunoscute și recunoscute de oameni ca având particularități distincte la nivelul graiului, portului, etnografiei zonale, în general. În această categorie este inclusă vechea și plină de culoare, farmec și autentic Țară a Oașului.

Primele mențiuni în izvoarele istorice² datează din anul 1270, când este amintită o așezare cu numele de Oaș. Asupra

¹ Vezi Natalia Lazar, *Țara Oașului – cadru general*, în Viorel Ciubotă et al., „Oașul și Marea Unire”, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2018, pp. 9-17.

² *Documente privind istoria României. Veacul XIII. C. Transilvania*, vol. II (1251-1300), București, Editura Academiei R.P.R., 1952, p. 132.

etimologiei toponimului *Oaș* s-au emis, în timp, mai multe ipoteze: cercetătorul Gustaw Weigand presupune că numele zonei vine de la acela al unui voievod local – *Oaș*, Alexandru Doboși consideră că etimologia numelui ar proveni de la substantivul *Awas* („pădure străveche, seculară”), alții apreciază că provine de la *Havas* („munte”) sau de la *Avas/ Ovas* („curătură”, „despădurire”). De altfel, aspectul general al depresiunii Oaș, cu fundul și versanții complet despăduriți – știut fiind faptul că ținutul Oașului fusese acoperit de păduri seculare – justifică explicația potrivit căreia numele *Oaș* este sinonim cu *curătură*, ambele noțiuni denumind acțiunea de despădurire a unui teren pentru a face loc unor comunități umane și unor activități agricole stabile.³

După cel de-Al Doilea Război Mondial, o serie de studii folclorice, istorice, etnografice sau geografice au considerat Țara Oașului teritoriul corespunzător bazinului superior al râului Tur, amonte de confluența cu pâraul Turț, excluzând din cadrul regiunii unele localități considerate a fi *ugocene*: Turț, Bătarci, Gherța Mare, Tarna Mare. Constituirea comitatelor Sătmar și Ugocea, în secolul al XIII-lea, reprezintă cauza principală a divizării Țării Oașului, conform acesteia partea de nord-vest aparținând Comitatului Ugocea, cu reședința la Seleușul Mare (magh. Nagy Szollos; în prezent ucr. Vinogradovo), partea de sud-vest fiind inclusă în Comitatul Sătmar, cu reședința la Satu Mare (Zathmar). Până la începutul secolului al XX-lea cele două subregiuni au funcționat în unități administrativ-teritoriale diferite, partea nordică gravitând în jurul culoarului Tisei, iar cea sudică în jurul culoarului Someșului. Pe parcursul Evului Mediu sectorul sud-estic al Țării Oașului a aparținut unor cetăți ca Medieș, Seini sau Sătmar, iar cel nord-vestic Cetății Nyalab de pe Tisa. Din anul 1918, după Marea Unire, ambele regiuni aparțin județului Satu Mare, iar pentru o perioadă (1950-1968) au fost integrate în regiunea Maramureș.⁴

Divizarea Țării Oașului este, de fapt, rezultatul firesc al conjuncturii de la acea vreme, când marile artere de circulație

³ Ion Velcea, *Țara Oașului. Studiu de geografie fizică și economică*, Editura Academiei R.P.R., 1964, p. 15.

⁴ Marin Ilieș, *Țara Oașului. Studiu de geografie regională*, Presa Universitară Clujeană, 2006, pp. 21-22.

dinspre vest erau centrate pe culoarele Someșului și Tisei. Limita dintre comitatele Sătmar și Ugocea, înființate în 1187 și, respectiv, 1262, a fost probabil trasată ținându-se cont de barierele geografice (orografice) existente. Astfel, granița între domeniile cetăților Nyalab și Medieș era constituită de râurile Lechincioara, Turț și Tur, zonele astfel delimitate având un grad ridicat de izolare și conducând la conservarea caracteristicilor de tip *țară*. De altfel, toate așezările Oașului erau amplasate în poieni (*ochiuri de pădure, oașe*), adevărate *insule* în întinsul codru secular. Accesul spre Comitatul Ugocea se realiza greoi, pe poteci, prin localitatea Turț, prin locul numit *poarta Turțului* sau prin Tarna Mare, pe valea omonimă, iar pătrunderea spre Comitatul Sătmar era posibilă pe valea Lechincioarei.⁵

De-a lungul timpului, populația din aceste zone (Oaș și Ugocea) a început să se identifice cu ținuturile, locuitorii numindu-se oșeni, respectiv, uroceni. Cele două părți ale Oașului (conform întinderii actuale) au făcut parte din comitate, domenii de cetate sau plase diferite, însă au dezvoltat comunități puternice și conservatoare de români, iar astăzi putem vorbi despre o comunitate bine individualizată, oșenească. Istoricul Țării Oașului, începând cu secolul al XIII-lea, se poate urmări și pe baza documentelor scrise care fac referire la localități din Oaș și la populația zonei. Perioada cuprinsă între secolele al XIV-lea – al XVIII-lea se caracterizează prin existența mai multor documente istorice care vorbesc de o populație numeroasă a Țării Oașului, predominant românească.

După încheierea Primului Război Mondial și Marea Unire, structurile administrative din nord-vestul țării s-au schimbat radical. Având la bază noua Constituție a României din 1923, precum și legile administrative, teritoriul României a fost împărțit în județe, divizate în plăși. În anul 1926, din anumite părți ale fostelor comitate Ugocea și Sătmar a rezultat un sigur județ, Sătmar, cea mai mare parte a fostului Comitat Sătmar fiind inclusă în noul județ. Plasa Oașiu era alcătuită din 16 sate, avea 28.306 locuitori, majoritatea români și se întindea pe o suprafață de 563 km²: „Orașu Nou (1270, Nova Civitas), Racșa (1493, Rakos), Prilog (1270, poss. Barlag), Remetea Oașului (1335, Eremita),

⁵ *Ibid.*, pp. 25-27.

Vama (1270, poss. Vamfalu), Negrești (1490, Felsewفالو), Bixad (1478, Byksad), Certeze (1490, Awas), Moišeni (1828, Mozesفالو), Cămârzana (1378, Kamarzanفالوا), Târșoț (1482, Tharsolcz), Boinești (1490, Bwyanhaza), Trip (1493, Therep), Tur (1478 Thwlweken), Călinești (1490, Kalynhaza), Lechința (1490, Lekenche).”⁶

Din fostul Comitat Ugocea, partea sud-estică a fost alipită județului Sătmar, inclusiv câteva sate aparținătoare Țării Oașului: Gherța Mare, Gherța Mică, Turț, Bătarci, Tămășeni, Comlăușa și Șirlău. Cealaltă parte a fost cedată Cehoslovaciei, inclusiv satele aparținând comunei Tarna Mare: Văgaș, Bocicău, Valea Seacă. Abia după 15 luni aceste sate au fost redade României, formând împreună cu cele menționate anterior Plasa Ugocea, ca unitate administrativă a județului Sătmar, cu populație majoritar românească. Plasa Ugocea cuprindea localitățile: „Băbești (1261, poss. Babun), Batarci (1378, poss. Valachalis Batharch), Bocicău (1572, Bochko), Cidreag (1319, Hydegre, villa Chudrug), Comlăușa (1378, Komlos), Dobolț (1323, Dabouch), Gherța Mare (1352, Gerche), Gherța Mică (1393, Gerche et alia Gerche), Halmeu (1217, terra Holmy), Porumbești (1274, terra Kukynus), Tarna Mare (1430, Torna), Tămășeni (1325, poss. Varalya), Turț (1378, villa walachalis Thwrch), Turulung (1216, Terebes), Drăgușeni (cătun al satului Turulung), Valea Seacă (1378, Zarazpatak)”⁷, Văgaș (cătun aparținând de Tarna Mare), Șirlău. (aparține de Batarci).

În ciuda separării administrativ-teritoriale, unitatea dintre locuitorii Oașului și ai Ugocei, în special cea lingvistică este de necontestat: „împreună cu aceștia [cu cei din Ugocea – n.n.], oșenii constituie o extremitate a domeniului în care se vorbește limba română... Limba aceasta de pământ românesc, din nordul țării noastre, este cuprinsă ca într-un clește de două popoare străine: rutenii, la nord, și ungurii, în partea de sud-vest... Dacă Unirea nu se înfăptuia și ungurii și-ar fi putut continua nesupărați opera de

⁶ Daniela Oltean, *Prefață*, în Gheorghe Focșa, „Spectacolul nunții din Țara Oașului”, Editura Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 1999, pp. 17-18.

⁷ *Ibid.*

maghiarizare, e probabil că întâi ugoceii, apoi oșenii ar fi fost o margine încetul cu încetul ruptă din trupul neamului românesc.”⁸

Populația din cele două regiuni – Țara Oașului și Ugocea – a fost întotdeauna majoritar românească, cu mici excepții în care au existat și alte etnii (Orașu Nou, Vama, Turulung, Halmeu, Dobolț – maghiari; Negrești Oaș, Halmeu, Tarna Mare, Turț, Cămârzana – evrei; Tarna Mare, Halmeu, Porumbești, Cidreag, Turulung – ruteni), influențele acestora asupra culturii oșenești fiind nesemnificative, deoarece oșenii s-au caracterizat întotdeauna prin conservatorism, păstrându-și cu sfințenie limba, datinile și portul.⁹

În prezent, Țara Oașului este încadrată din punct de vedere administrativ în județul Satu Mare, situat la marginea de nord-vest a României, la contactul dintre Câmpia Tisei, Carpații Orientali și Podișul Someșean, în regiunea de dezvoltare nord-vest (ca zonă administrativă care oferă un cadru de implementare și de evaluare a politicii de dezvoltare regională, precum și culegerea datelor statistice specifice, în conformitate cu reglementările europene).

1.1 Unități administrativ-teritoriale în Țara Oașului

Primele menționări documentare cu privire la existența unor unități administrativ-teritoriale în arealul corespunzător Țării Oașului provin abia din secolul al XII-lea, deoarece regiunile de tip *țară*, prezente încă din mileniul I d.Hr., nu aveau toate un asemenea statut. Dintre acestea, amintim¹⁰: satul, comuna, târgul, orașul, domeniul, cetatea, cercul, plasa, voievodatul, districtul, raionul, județul, comitatul, regiunea administrativă.

După cum am precizat, cel mai vechi document cunoscut care menționează *sate* din cuprinsul Țării Oașului datează din 17 noiembrie 1270, specificând că „moșiile [satele] Livada, Orașu-Nou, Vama, Prilog și Oaș, care au fost odinioară ale lui Benedict, numit Ur, mort fără moștenitori, au fost date pentru totdeauna...”¹¹

⁸ Ion Mușlea, *Cercetări folklorice în Țara Oașului*, Extras din „Anuarul Arhivei de Folklor” I, Cluj, Cartea Românească, 1932, p. 118.

⁹ Daniela Oltean, *op. cit.*, p. 19.

¹⁰ Marin Ilieș, *op. cit.*, pp. 29-32 – sinteză asupra unităților administrativ-teritoriale din Țara Oașului.

¹¹ *Documente privind istoria României...*, ed. cit., 1952.

Referiri la noțiunea *comună* apar încă înainte de anul 1919, în perioada interbelică fiind cunoscut faptul că fiecare sat purta numele de comună, însă ea capătă concretețea și semnificația actuală doar după cel de-Al Doilea Război Mondial. În ceea ce privește denumirea de *târg*, singura localitate din Țara Oașului atestată, încă din perioada Evului Mediu, este Orașu Nou, care beneficiază de această titulatură începând cu secolul al XVI-lea, având sigiliu de la sfârșitul secolului al XVII-lea până la începutul secolului al XIX-lea. Statutul de oraș al comunei Negrești Oaș este obținut în anul 1965. În perioada premergătoare evenimentelor din 1989 a existat preocuparea de a transforma în oraș și localitatea Turț, important centru minier din Ugocea, fapt neconcretizat, însă.

Domeniul reprezintă o formă mixtă de proprietate, fiind subordonat *cetăților*, care apar, ca structuri administrative, începând cu secolul al XI-lea. Teritoriul Țării Oașului intră sub administrarea unor astfel de domenii de cetate din secolul al XIII-lea, partea sud-estică, componentă a Comitatului Sătmar, fiind inclusă în domeniul cetății Medieș, Sătmar sau chiar Seini, partea de nord, situată în comitatul Ugocea, aparținând cetății Nyalab din culoarul Tisei.

Cercul (procensus) este o unitate administrativ-teritorială menționată de izvoarele istorice din Evul Mediu până în anul 1918, iar termenul *district – disctrictus Avas*¹², *districtus Avassagh*¹³ – este utilizat pentru prima oară în anul 1368. *Voievodatul* Oașului este menționat ca formă de organizare pe parcursul secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea, cuprinzând 16 sate¹⁴.

Comitatul reprezintă o diviziune administrativă menționată în documente la începutul mileniului al II-lea d. Hr., din această perspectivă Țara Oașului fiind împărțită în două regiuni: partea sudică inclusă în Comitatul Sătmar, înființat în anul 1181, iar cea nordică în Comitatul Ugocea, datând din anul 1262.

¹² I. Mihaly de Apșa, *Diplome maramureșene din secolele XIV – XV*, Maramureș, Sighet, 1900, *apud* Ion Velcea, *op. cit.*, p. 72.

¹³ Szirmai Antal, *Szathmar Vármegye*, Buda, 1809, *apud* Ion Mușlea, *op. cit.*

¹⁴ Ștefan Meteș, *Contribuție nouă la voievozii români din Ardeal și părțile unghurești în veacul al XVI-lea și al XVIII-lea*, Cluj, 1922, *apud* Ion Velcea, *op. cit.*, p. 73.

Sub influența împărțirii administrativ-teritoriale din spațiul sovietic, în perioada 1950-1968 apare *Raionul Oaş*, ca parte componentă a regiunii Maramureș, fiind singura unitate existentă de-a lungul timpului care se apropie, ca întindere, de cea a Țării Oaşului. *Județul* reprezintă unitatea administrativ-teritorială în care, începând cu anul 1968, a fost inclusă întreaga zonă geografico-etnografică Oaş: județul Satu Mare.

Termenul *regiune administrativă* a fost utilizat în perioada 1950-1968, când teritoriul actual al Țării Oaşului era parte componentă a regiunii Maramureș, având ca subdiviziuni raioanele (*Raionul Oaş*) și comunele. Ca teritoriu, noua unitate administrativă creată după cel de-Al Doilea Război Mondial se suprapunea, în bună parte, actualelor județe Maramureș și Satu Mare.

Din punct de vedere cronologic, formele de organizare administrativ-teritoriale la nivelul Țării Oaşului pot fi delimitate în 5 etape distincte¹⁵: perioada 1187–1867, perioada 1867–1919, perioada 1919–1939, perioada 1950–1968 și perioada 1968 – prezent.

Perioada 1187–1867 corespunde intervalului de timp de la înființarea comitatului Sătmar până la instaurarea regimului austro-ungar, fiind caracterizată printr-o multitudine de forme de organizare și administrare a teritoriului, cu întinderi și semnificații diferite. Cea mai veche informație de acest gen este legată de înființarea celor două comitate (Sătmar – 1187, Ugocea – 1262). În aceeași perioadă sunt amintite numeroase cetăți care dispuneau de domenii întinse, compuse din moșii în jurul satelor, de exemplu domeniul Castrului de la Medieș, menționat într-un document emis în anul 1377 de Papa Grigorie XI către Caterina de Medieș. Există și o serie de documente care precizează teritoriul acestui domeniu: „Domeniul Caterinei se întindea nu numai la dreapta Someșului, cuprinzând toată Țara Oaşului, ci și la stânga acestui râu...”¹⁶.

După Caterina de Medieș (secolul al XIV-lea) castrul și moșia au intrat, succesiv, în proprietatea Batoreștilor (1493), a lui Sigismund Lonyai (1669), a lui Fr. Wesselenyi (1732), acesta din

¹⁵ Marin Ilieș, *op. cit.*, pp. 32-35.

¹⁶ Aloisie Tăutu, *Cinci documente cu privire la vechimea românilor din Țara Oaşului*, 1975, care preia informația de la geograful maghiar Csanky, delimitând domeniul castrului de la Medieș – „...în total castrul avea vreo 46 de sate”.

urmă construind în locul cetății, distrusă în 1660, un castel. Partea de nord a Țării Oașului, componentă a Comitatului Ugocea, făcea parte din domeniul castrului de Nyalab, cetate situată pe culoarul Tisei, în preajma localității actuale Koroliovo (Ucraina).

Perioada 1867–1919 coincide cu intervalul instaurării dominației austro-ungare, când și teritoriul Țării Oașului intră sub autoritatea maghiarilor. Prin legea XXXIII din anul 1876 vechile comitate și districte medievale sunt înlocuite cu noi comitate divizate în plăși. Sub aspect teritorial nu se remarcă modificări majore, astfel că nordul teritoriului aparține Comitatului Ugocea, divizat în: *Plasa de dincolo de Tisa* – în dreapta râului și *Plasa de dincoace de Tisa* – în stânga râului, în timp ce sectorul sud-estic al Țării Oașului a format *Plasa Oaș(iu)*, în cadrul Comitatului Sătmar.

Perioada 1919–1939 (interbelică) este specifică după încheierea Primului Război Mondial și Marea Unire, când structurile administrative din nord-vestul țării s-au schimbat radical. După cum am mai menționat, pe baza Constituției României (1923) și a legilor administrative elaborate în perioada 1925-1936, teritoriul României a fost împărțit în județe, divizate în plăși. În anul 1926, a rezultat județul Sătmar, cea mai mare parte a fostului Comitat Sătmar fiind inclusă în noul județ. Toate localitățile din partea de sud-est a Țării Oașului au format o singură plasă – *Plasa Oașiu*, alcătuită din 16 sate, dispuse pe o suprafață de 563 km² și o populație de 28.306 locuitori.

Din fostul Comitat Ugocea, partea sud-estică a fost alipită județului Sătmar, inclusiv câteva sate aparținătoare Țării Oașului: Gherța Mare, Gherța Mică, Turț, Bătarci, Tămășeni, Comlăușa și Șirlău. Cealaltă parte a fost cedată Cehoslovaciei, inclusiv satele aparținând comunei Tarna Mare: Văgaș, Bocicău, Valea Seacă. Abia după 15 luni aceste sate au fost redat României, formând, împreună cu cele menționate anterior, Plasa Ugocea, ca unitate administrativă a județului Sătmar.

În perioada 1950–1968, teritoriul României a fost supus unui nou sistem de împărțire administrativ-teritorială, constituindu-se regiunile, subdivizate în raioane și comune. În partea de nord-vest a țării s-a format regiunea Maramureș, compusă din actualele județe Satu Mare și Maramureș, cu reședința la Baia Mare, plășile Oaș și Ugocea fiind reunite în raionul Oaș.

Din 1968, pe baza Legii nr. 2/1968, privind organizarea administrativă a teritoriului, se desființează regiunile și raioanele, înlocuindu-se cu județele. Astfel ia naștere și județul Satu Mare, iar comuna Negrești Oaș este declarată oraș, fiind prima localitate a Țării Oașului cu statut urban.

În prezent, în Țara Oașului există următoarele localități:

- comuna Certeze cu satele Certeze, Huta-Certeze, Moșișeni;
- comuna Bixad cu satele Bixad, Trip, Boinești;
- comuna Vama cu satul Vama;
- comuna Orașu Nou cu satele Orașu Nou, Orașu Nou-Vii, Prilog, Prilog-Vii, Remetea Oașului, Mujdeni;
- comuna Racșa cu satele Racșa și Racșa-Vii;
- comuna Târșoț cu satele Târșoț, Aliceni;
- comuna Cămârzana cu satul Cămârzana;
- comuna Călinești-Oaș cu satele Călinești-Oaș, Lechința, Coca, Pășunea Mare;
- comuna Gherța Mică cu satul Gherța Mică;
- comuna Turț cu satele Turț, Turț-Băi, Gherța Mare;
- comuna Bătarci cu satele Bătarci, Comlăușa, Șirlău, Tămășeni;
- comuna Tarna Mare cu satele Tarna Mare, Valea Seacă, Bocicău;
- orașul Negrești Oaș cu satele Tur, Talna și stațiunea Luna-Șes.

1.2 Considerații asupra populației din Țara Oașului

Documentele vechi, istorice și rezultatele cercetărilor arheologice dovedesc că acest colț de țară este locuit din vremuri străvechi, încă din Paleolitic, continuând pe tot parcursul Epocii Bronzului, Epocii Fierului și Evului Mediu.

După cum am mai precizat, Țara Oașului reprezintă una dintre numeroasele formațiuni prefeudale românești de tip *țară* (*terra*) din arealul Munților Carpați, menționarea documentară a acestora corespunzând începutului mileniului al II-lea d. Hr., deși înființarea și organizarea lor precede cu mult această perioadă. Istoriografia face referiri atât la numele de Țara Oașului, cât și la diferite localități componente ale acesteia, toponimul *Oaș* fiind menționat în documentul de la 12 noiembrie 1270 prin care regele Ștefan dădea lui Nicolae, fiul lui Mauriciu, moșiile Livada, Orașu-

Nou, Vama, Prilog și Oaș, teritorii care fuseseră odinioară ale lui Benedict, numit Ur¹⁷. Apoi, într-o diplomă maramureșeană din anul 1389, se face referire la drumul sării (care va deveni drumul țării) care pornea de la ocnele de sare din Țara Maramureșului, traversa Munții Igniș, trecea prin Negrești, mergând spre Câmpia Panoniei, respectiv se notează. „Southa, cărare pe care se purta sare în vechime de la Giulești către Țara Oașului, pe la Negrești în linie dreaptă peste păduri, pe la locul numit chiar pentru aceea Solotruc, aproape de vârful Rotunzilor”¹⁸.

Conform dovezilor arheologice, în Paleolitic, Neolitic și Epoca Bronzului, pentru spațiul corespunzător Țării Oașului există numeroase urme de locuire și activitate. Spre sfârșitul mileniului I î. Hr. (Epoca Fierului), la limita nord-vestică a Munților Oașului a existat cea mai mare zonă metalurgică din bazinul Tisei Superioare, de factură daco-celtică. Este vorba de teritoriul cuprins între râurile Tisa și Botar, aflate în prezent în Ucraina. Însă, sursele de materii prime existau din abundență și în arealul Țării Oașului, iar descoperirile arheologice din Bazinul superior al Tisei atestă o activitate bogată, ce presupune existența unor teritorii puternic populate. Teritoriul Oașului nu a făcut parte din provincia romană Dacia, locurile devenind chiar refugiu pentru triburile dacilor liberi. Inventarul decoperirilor arheologice de după războaiele dacice, arată o perioadă scurtă de stagnare a relațiilor comerciale, reluate însă puternic începând cu mijlocul secolului al II-lea d.Hr.¹⁹ În urma intensificării circulației popoarelor migratoare, a început procesul de constituire a entităților teritoriale de tip țară prin divizarea blocului nordic al dacilor în organizații statale mici, rezultând țările: Maramureșului, Oașului, Chioarului, Lăpușului, Codrului, Năsăudului, Dornelor, Câmpulungului, Volohovenilor etc. Constituirea acestor ținuturi s-a făcut, în primul rând, în funcție de condițiile naturale – depresiuni care aveau rolul unor fortărețe –, iar locuitorii erau cunoscuți sub numele generic de valahi (valachi, vlahi, volohi, blachi etc).

¹⁷ Ion Velcea, *op. cit.*, p. 71.

¹⁸ I. Mihaly de Apșa, *op. cit. apud Ion Velcea, op. cit.*, p. 72.

¹⁹ Marin Ilieș, *op. cit.*, pp. 105-107.